

CCBE

**CHARTER OM GRUNNPRINSIPPER
FOR ADVOKATVIRKSOMHET I EUROPA
OG
REGLER OM GOD ADVOKATSKIKK
FOR EUROPEISKE ADVOKATER**

Rådet for advokatorganisasjoner i Europa (CCBE) har som hovedformål å representere sine medlemsorganisasjoner, enten de er fullverdige medlemmer (dvs. fra Den europeiske union, Det europeiske økonomiske samarbeidsområde og Det sveitsiske edsforbund), assosierte medlemmer eller medlemmer med observatørstatus, på alle områder som er av felles interesse og gjelder utøvelse av advokatyrket, respekt for rettsstatens prinsipper og en god rettspleie, samt viktig rettsutvikling både i Europa og i verden forøvrig (artikkel III 1.a. i CCBEs vedtekter).

Rådet er den offisielle representanten for advokatorganisasjoner som til sammen har mer enn 700 000 europeiske advokater som sine medlemmer.

Denne brosjyren inneholder to grunnlagstekster som er vedtatt av CCBE. De utfyller hverandre, men er også svært forskjellige.

Det nyeste dokumentet er **Charter om grunnprinsipper for advokatvirksomhet i Europa**, som ble enstemmig vedtatt på plenumsmøtet i Brussel 24. november 2006. Charteret er ikke tenkt som en atferdskodeks. Det er ment å skulle anvendes i hele Europa, også i stater som ikke er medlemmer, assosierte medlemmer eller observatørmedlemmer i CCBE. Charteret lister opp ti grunnprinsipper som en felles basis for nasjonale og internasjonale regler for advokatvirksomhet.

Tanken er at charteret skal være til hjelp for advokatorganisasjoner som arbeider hardt for å etablere sin uavhengighet, og at det skal skape økt forståelse for advokatens viktige rolle i samfunnet; det er rettet mot beslutningstakere og allmennhet, men også mot advokatene selv.

Regler for god advokatskikk for europeiske advokater ble vedtatt 28. oktober 1988. De har vært endret tre ganger, og den siste endringen fant sted på plenumsmøtet i Porto 19. mai 2006. Reglene er bindende for alle medlemsstater: alle advokater som er medlemmer av advokatorganisasjonene i disse landene (enten organisasjonene er fullverdige medlemmer, assosierte medlemmer eller observatørmedlemmer i CCBE) må følge disse reglene når de driver virksomhet over landegrensene i Den europeiske union, Det europeiske økonomiske samarbeidsområde og Det sveitsiske edsforbund, og i assosierte stater og observatørstater.

Med den første teksten følger en kommentar, og med den andre et forklarende memorandum.

Det burde være unødvendig å si at normsettet i disse to dokumentene er viktig. Det er selve grunnlaget for de etiske reglene for advokatvirksomhet i Europa og bidrar til å forme den europeiske advokaten og den europeiske advokatstanden.

INNHOOLD

CHARTER OM GRUNNPRINSIPPER FOR ADVOKATVIRKSOMHET I EUROPA	5
EN KOMMENTAR TIL CHARTER OM GRUNNPRINSIPPER FOR ADVOKATVIRKSOMHET I EUROPA	6
REGLER OM GOD ADVOKATSKIKK FOR EUROPEISKE ADVOKATER	10
1. INNLEDNING	10
1.1. Advokatens oppgave i samfunnet	10
1.2. De yrkesetiske reglernes karakter	10
1.3. Reglernes formål	11
1.4. Personkrets	11
1.5. Materielt virkeområde	11
1.6. Definisjoner	11
2. GENERELLE PRINSIPPER	12
2.1. Uavhengighet	12
2.2. Tillit og personlig integritet	12
2.3. Taushetsplikt	12
2.4. Respekt for reglene i andre advokatorganisasjoner	13
2.5. Uforenlige yrker	13
2.6. Personlig markedsføring	13
2.7. Klientens tarv	13
2.8. Begrensning av advokatens ansvar overfor klienten	13
3. FORHOLDET TIL KLIENTER	13
3.1. Aksept og avslutning av oppdrag	13
3.2. Interessekonflikt	14
3.3. Pactum de Quota Litis	14
3.4. Salærberegning	14
3.5. A konto-betaling	15
3.6. Salærdeling med andre enn advokater	15
3.7. Saksomkostninger og mulighet for fri sakførsel og rettshjelp	15
3.8. Klientmidler	15
3.9. Ansvarsforsikring for advokaten	16
4. FORHOLDET TIL DOMSTOLENE	16
4.1. Atferdsregler i retten	16
4.2. Rettferdig rettergang	16
4.3. Opptreden overfor retten	16
4.4. Uriktige eller villedende opplysninger	16
4.5. Anvendelse på voldgiftsmenn m.m.	16
5. FORHOLDET MELLOM ADVOKATER	16
5.1. God lagånd	16
5.2. Samarbeid mellom advokater fra forskjellige medlemsstater	17
5.3. Korrespondanse mellom advokater	17
5.4. Henviseingshonorar	17
5.5. Kommunikasjon med motpart	17
5.6. (Opphevet ved beslutning på plenumsmøtet i Dublin 6. desember 2002)	17
5.7. Ansvar for honorarer	17
5.8. Etterutdanning	18
5.9. Tvister mellom advokater i forskjellige medlemsstater	18

FORKLARENDE MEMORANDUM

CHARTER OM GRUNNPRINSIPPER FOR ADVOKATVIRKSOMHET I EUROPA¹

"I et samfunn som bygger på respekt for rettsstatens prinsipper, har advokaten en spesiell rolle. Advokatens forpliktelser dreier seg ikke bare om en lojal gjennomføring av oppdrag innenfor lovens ramme. En advokat må tjene både rettferdigheten og dem hvis rettigheter og friheter han eller hun skal gjøre gjeldende og forsvare, og det er advokatens plikt å ikke bare tale klientens sak, men også å være dennes rådgiver. Respekt for advokatens yrkesrolle er en nødvendig forutsetning for rettsstaten og demokratiet."

– *CCBEs regler for god advokatskikk for europeiske advokater, artikkel 1.1*

Det er noen grunnleggende prinsipper som er felles for alle advokater i Europa, selv om de kommer til uttrykk på litt forskjellige måter i de ulike rettssystemene, og de ligger til grunn for de ulike nasjonale og internasjonale reglene for god advokatskikk. Europeiske advokater er forpliktet til å følge disse prinsippene, som er av avgjørende betydning for en god rettspleie, for muligheten for rettslig prøving og for retten til en rettferdig rettergang, slik den europeiske menneskerettighetskonvensjonen krever. I allmennhetens interesse bør advokatorganisasjoner, domstoler, lovgivere, regjeringer og internasjonale organisasjoner bestrebe seg på å forsvare og verne om disse grunnprinsippene.

Grunnprinsippene er:

- a) advokatens uavhengighet, og advokatens frihet til å forsvare klienten,
- b) advokatens rett og plikt til å holde klientens saker fortrolig, og til å overholde taushetsplikten,
- c) å unngå interessekonflikt, mellom forskjellige klienter og mellom klient og advokat,
- d) advokatyrkets heder og verdighet, og den enkelte advokats integritet og anseelse,
- e) lojalitet overfor klienten,
- f) rett og rimelig behandling av klienten ved beregning av salær,
- g) advokatens faglige kunnskap og dyktighet,
- h) respekt overfor kolleger,
- i) respekt for rettsstatens prinsipper og en god rettspleie, og
- j) selvregulering innad i profesjonen.

¹ Vedtatt på plenums møte i CCBE den 25.11.2006.

EN KOMMENTAR TIL CHARTER OM GRUNNPRINSIPPER FOR ADVOKATVIRKSOMHET I EUROPA²

1. Den 25. november 2006 vedtok CCBE enstemmig et "Charter om grunnprinsipper for advokatvirksomhet i Europa". Charteret lister opp ti prinsipper som er felles for all advokatvirksomhet i Europa, og respekten for disse prinsippene er basis for retten til et rettslig forsvar, som er selve hjørnesteinen for alle andre grunnleggende rettigheter i et demokrati.
2. Prinsippene utgjør det grunnlag som er felles for alle nasjonale og internasjonale regler om advokatskikk i Europa.
3. Charteret tar hensyn til:
 - nasjonale regler om utøvelsen av yrket i stater i hele Europa, også i stater som ikke er medlem av CCBE, men som legger til grunn disse felles prinsippene for advokatvirksomhet i Europa³,
 - CCBEs regler om god advokatskikk for europeiske advokater,
 - de alminnelige prinsippene i Den internasjonale advokatorganisasjonens internasjonale yrkesetiske regler⁴,
 - anbefaling Rec (2000) 21 av 25. oktober 2000 fra Europarådets ministerkomité til medlemsstatene om fri utøvelse av advokatyret⁵,
 - Grunnleggende prinsipper for advokatrollen, vedtatt av FNs åttende kongress om kriminalitetsforebygging og behandling av lovovertredere i Havanna (Cuba) 27. august til 7. september 1990⁶,
 - avgjørelser ved Den europeiske menneskerettighetsdomstolen og EF-domstolen, særlig dom av 19. februar 2002 ved EF-domstolen i saken Wouters v. Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten (C-309/99)⁷,
 - Verdenserklæringen om menneskerettighetene⁸, Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen⁹ og Den europeiske unions pakt om grunnleggende rettigheter¹⁰,
 - Europaparlamentsresolusjon om juridiske yrker og den allmenne interesse av et velfungerende rettssystem av 23. mars 2006¹¹.

² Vedtatt på plenumsmøte i CCBE den 11.05.2007.

³ Nasjonale yrkesetiske regler er å finne på CCBEs nettside: <http://www.ccbe.eu/index.php?id=107&L=0>

⁴ IBA, IBA GENERAL PRINCIPLES FOR THE LEGAL PROFESSION, <http://www.ibanet.org/images/downloads/BIC/2006%20general%20principles%20for%20legal%20profession.pdf>

⁵ Europarådet, anbefaling nr. R (2000) 21 fra Ministerkomiteen, <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?Command=com.instranet.CmdBlobGet&DocId=370284&SecMode=1&Admin=0&Usage=4&InstranetImage=62250>

⁶ FNs høykommissær for menneskerettigheter, Basic Principles on the Role of Lawyers, http://www.unhchr.ch/html/menu3/b/h_comp44.htm

⁷ Eur-Lex, De europeiske fellesskaps tidende av 4.5.2002, http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2002/c_109/c_10920020504en00040005.pdf

⁸ FN, Verdenserklæringen om menneskerettighetene, <http://www.un.org/Overview/rights.html>

⁹ Europarådets konvensjon om beskyttelse av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, <http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/D5CC24A7-DC13-4318-B457-5C9014916D7A/0/EnglishAnglais.pdf>

¹⁰ Europaparlamentet, Den europeiske unions pakt om grunnleggende rettigheter, http://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf

¹¹ Europaparlamentet, Resolusjon om juridiske yrker og den alminnelige interesse av et velfungerende rettssystem, av 23. mars 2006, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2006-0108+0+DOC+XML+V0//EN>

4. Charteret er tenkt som et dokument for hele Europa, som kan nå ut til flere enn CCBEs medlemsstater, assosierte stater og observatørstater. Det er et håp at charteret kan være til hjelp, for eksempel for advokatorganisasjoner som arbeider hardt for å etablere sin uavhengighet i Europas nye demokratier.
5. Det er også et håp at charteret kan gi advokater, beslutningstakere og allmennhet en økt forståelse for advokatens viktige rolle i samfunnet, og for hvordan prinsippene som regulerer advokatyret, støtter opp om den rollen.
6. En advokat skal, enten han eller hun er engasjert av en enkeltperson, et foretak eller staten, være sin klients betrodd rådgiver og representant, opptre som en fagperson som respekteres av tredjeparter, og være en helt nødvendig aktør i en god rettspleie. Ved å integrere i seg alle disse rollene utfører advokaten, som lojalt ivaretar sin klients interesser og verner om klientens rettigheter, også en samfunnsoppgave – som er å avverge og forebygge konflikt, å sørge for at konflikter løses i samsvar med anerkjente sivilrettslige og strafferettslige prinsipper med behørig hensyn til rettigheter og interesser, å fremme rettsutviklingen og å verne om frihet, rettferdighet og rettsstatens prinsipper.
7. CCBE har tillit til at dommere, lovgivere, offentlige myndigheter og internasjonale organisasjoner sammen med advokatorganisasjonene vil bestrebe seg på å verne om charterets prinsipper.
8. Charteret åpner med et utdrag fra innledningen til Regler om advokatskikk for europeiske advokater, der det blant annet sies at "respekt for advokatens yrkesrolle er en nødvendig forutsetning for rettsstaten og demokratiet". Rettsstatsbegrepet er nært knyttet til demokratiet slik det i dag forstås i Europa.
9. Charteret sier innledningsvis at dets prinsipper er helt avgjørende for en god rettspleie, for muligheten for rettslig prøving og for retten til en rettferdig rettergang, slik Den europeiske menneskerettighetskonvensjon krever. Advokater og deres advokatorganisasjoner vil fortsatt gå i bresjen for disse rettighetene, enten det er i Europas nye demokratier, eller i mer etablerte demokratier der disse rettighetene kan være truet.

Prinsipp a) – advokatens uavhengighet, og advokatens frihet til å forsvare klienten:

En advokat må være fristilt, både politisk, økonomisk og intellektuelt, i sitt virke som rådgiver og representant for klienten. Det betyr at advokaten må stå fritt i forhold til staten og andre mektige interesser, og ikke må sette sin uavhengighet på spill gjennom utilbørlig press fra forretningsforbindelser. Advokaten må også stå fritt i forhold til sin egen klient dersom han eller hun skal ha tillit hos tredjeparter og i retten. Uten en slik uavhengighet vis-à-vis klienten kan faktisk ikke kvaliteten på advokatens arbeid garanteres. Advokatyrets status som et liberalt yrke og den autoritet som følger med dette, bidrar til at uavhengigheten opprettholdes, og her har advokatorganisasjonene en viktig rolle. Selvregulering innad i profesjonen anses som helt nødvendig for at den enkelte advokat skal kunne bevare sin uavhengighet. Det er et kjent faktum at advokater i ufrie samfunn hindres i å forsvare sin klient, og at de kan bli straffet med fengsel eller døden om de likevel forsøker å gjøre det.

Prinsipp b) – advokatens rett og plikt til å holde klientens saker fortrolig, og til å overholde taushetsplikten:

Det er helt fundamentalt i advokatens virke at advokatens klient kan fortelle ham eller henne noe som klienten ikke ville fortalt til andre – de mest intime personlige opplysninger, eller forretningshemmeligheter av svært stor verdi – og at advokaten får disse og andre opplysninger fordi det eksisterer et tillitsforhold. Uten trygghet for fortrolig behandling, blir det ingen tillit. Charteret understreker at dette prinsippet er tosidig – fortrolig behandling er ikke bare advokatens plikt – det er også klientens grunnleggende menneskerett. Ifølge reglene om taushetsplikt kan opplysninger som kommuniseres mellom advokat og klient, ikke brukes mot klienten. I enkelte rettssystemer anses retten til hemmelighet som en rettighet som tilkommer klienten alene, mens taushetsplikten i andre rettssystemer også kan innebære at advokaten holder opplysninger fra den andre partens advokat, som er gitt i fortrolighet, hemmelig for sin egen klient. Prinsipp b) handler om de ulike, beslektede

begrepene – taushetsplikt, fortrolig behandling og "legal professional privilege". Advokatens forpliktelse overfor klienten består også når oppdraget er fullført.

Prinsipp c) – å unngå interessekonflikt, mellom forskjellige klienter og mellom klient og advokat:

For å kunne utøve sin profesjon på en tilfredsstillende måte, må advokaten unngå interessekonflikter. En advokat kan dermed ikke representere to klienter i samme sak dersom det er en konflikt eller en fare for konflikt dem imellom. Likeledes må en advokat avstå fra å representere en ny klient dersom advokaten er i besittelse av fortrolige opplysninger som han eller hun har fått fra en annen eller tidligere klient. En advokat skal heller ikke akseptere en klient dersom det er en interessekonflikt mellom klienten og advokaten. Dersom det oppstår en interessekonflikt i løpet av oppdragstiden, må advokaten bringe oppdraget til opphør. Dette prinsippet er nært knyttet til prinsippene om fortrolighet (b), uavhengighet (a) og lojalitet (e).

Prinsipp d) – advokatyrkets heder og verdighet, og den enkelte advokats integritet og anseelse:

Om advokaten skal ha tillit hos klienter, tredjeparter, domstolene og staten, må han eller hun vise seg tilliten verdig. Det oppnås gjennom tilhørigheten til en aktverdig profesjon; den naturlige følgen er at advokaten ikke kan gjøre noe som kan gå ut over eget eller hele profesjonens omdømme og allmennhetens tillit til profesjonen. Dette betyr ikke at advokaten må være perfekt, men at han eller hun, verken i sin advokatpraksis eller i annen virksomhet, og ikke en gang i privatlivet, må opptre uverdigg og på en slik måte at profesjonen kan komme i miskreditt. Uverdigg atferd kan føre til sanksjoner, og i de alvorligste tilfellene til ekskludering.

Prinsipp e) – lojalitet overfor klienten:

Lojalitet overfor klienten er helt fundamentalt i advokatens virke. Klienten må kunne stole på advokaten som sin rådgiver og representant. For å kunne være lojal overfor klienten må advokaten være uavhengig (se prinsipp a), unngå interessekonflikter (se prinsipp c) og holde klientens forhold fortrolig (se prinsipp b). Noen av de vanskeligste yrkesetiske problemer oppstår i skjæringspunktet mellom prinsippet om lojalitet overfor klienten og prinsippene om heder og verdighet (prinsipp d), respekt overfor kolleger (prinsipp h) og ikke minst respekt for rettsstatens prinsipper og en god rettspleie (prinsipp i). Advokaten må gjøre det klart for klienten at advokaten ikke kan gå på akkord med sine forpliktelser overfor domstolen og rettspleien for å fremme en uetterrettelig sak på vegne av klienten.

Prinsipp f) – rett og rimelig behandling av klienten ved beregning av salær:

Klienten skal få full redegjørelse om advokatens beregning av salær, som skal være rettfærdig og rimelig, og være i samsvar med den lov og de profesjonsregler som gjelder for advokaten. De yrkesetiske reglene (og prinsipp c) i dette charter) understreker hvor viktig det er å unngå interessekonflikter mellom advokat og klient, men i spørsmålet om advokatens salær kan det ligge en fare for en slik konflikt. Prinsippet innebærer derfor et behov for regulering innen profesjonen for å sikre at klienten ikke betaler for mye.

Prinsipp g) – advokatens faglige kunnskap og dyktighet:

Det sier seg selv at advokaten ikke kan rådgive eller representere klienten med mindre han eller hun har den nødvendige utdanning. Fordi lovgivning og praksis raskt endrer seg, og som følge av den raske teknologiske og økonomiske utviklingen, er det blitt stadig viktigere med etterutdanning. Det understrekes ofte i profesjonsreglene at en advokat ikke må påta seg en sak som han eller hun ikke har kompetanse til å håndtere.

Prinsipp h) – respekt overfor kolleger:

Dette prinsippet er noe mer enn en påminnelse om alminnelig høflighet – selv om også det er viktig i de svært sensitive og kontroversielle sakene som advokater ofte stilles overfor på vegne av sine klienter. Prinsippet handler om advokatens rolle som en mellommann som med sikkerhet sier sannheten, følger profesjonsreglene og holder sine løfter. En god rettspleie forutsetter at advokatene behandler hverandre med respekt, slik at vanskelig saker kan finne sin løsning på en sivilisert måte.

Det må også være i allmennhetens interesse at advokater er ærlige og oppriktige, har gode hensikter og ikke fører hverandre bak lyset. Gjensidig respekt mellom yrkesbrødre fremmer en god rettspleie, bidrar til å finne omforente løsninger i konflikter og er i klientens interesse.

Prinsipp i) – respekt for rettsstatens prinsipper og en god rettspleie:

Vi har sagt at en del av advokatrollen går ut på å bidra til en god rettspleie. Når advokaten beskrives som "domstolens tjener" eller som "rettferdighetens redskap", er det uttrykk for den samme tanken. En advokat må aldri med vitende og vilje gi domstolen uriktige eller villedende opplysninger, og bør i sitt virke heller aldri lyve for tredjeparter. Disse forbudene vil ofte være i strid med klientens umiddelbare interesser, og en slik tilsynelatende konflikt mellom klientens interesser og hensynet til hva som er rett, gjør at det kan oppstå vanskelige situasjoner som advokaten gjennom sin utdanning har lært å løse. Advokaten har rett til å be sin advokatorganisasjon om hjelp til slike problemer. Men til syvende og sist kan advokaten representere sin klient på en god måte bare dersom han eller hun har tillit hos domstolene og tredjeparter som en betrodd mellommann, og som en aktør som bidrar til en god rettspleie.

Prinsipp j) – selvregulering innad i profesjonen:

Et av kjennetegnene på udemokratiske samfunn er at staten, enten direkte eller indirekte, kontrollerer profesjonen og advokatenes virksomhet. De fleste juridiske yrker i Europa har en kombinasjon av statlig regulering og selvregulering. I mange tilfeller innser staten at grunnprinsippene er viktige, og bruker lovgivningen til å støtte opp om dem – for eksempel ved å lovfeste prinsippet om fortrolighet, eller ved å gi advokatorganisasjoner en lovfestet rett til å utforme regler om utøvelsen av yrket. CCBE er overbevist om at bare en høy grad av selvregulering kan sikre advokatens yrkesmessige uavhengighet i forhold til staten, og uten å være garantert uavhengighet er det umulig for advokaten å ivareta sin faglige og rettslige rolle.

REGLER OM GOD ADVOKATSKIKK FOR EUROPEISKE ADVOKATER

Reglene om god advokatskikk for europeiske advokater ble opprinnelig vedtatt på CCBEs plenums møte 28. november 1998 og deretter endret på CCBEs plenums møter 28. november 1998, 6. desember 2002 og 19. mai 2006. Reglene tar også hensyn til endringene i CCBEs vedtekter, som ble formelt vedtatt på et ekstraordinært plenums møte 20. august 2007.

1. INNLEDNING

1.1. Advokatens oppgave i samfunnet

I et samfunn som bygger på respekt for rettsstatens prinsipper, har advokaten en spesiell rolle. Advokatens forpliktelser dreier seg ikke bare om en lojal gjennomføring av oppdrag innenfor lovens ramme. En advokat må tjene både rettferdigheten og dem hvis rettigheter og friheter han eller hun skal gjøre gjeldende og forsvare, og det er advokatens plikt å ikke bare tale klientens sak, men også å være dennes rådgiver. Respekt for advokatens yrkesrolle er en nødvendig forutsetning for rettsstaten og demokratiet.

Advokatrollen innebærer derfor en rekke juridiske og moralske forpliktelser (som av og til kan virke motstridende) overfor:

- klienten,
- domstolene og andre myndigheter der advokaten taler klientens sak eller opptre på vegne av klienten,
- advokatstanden og den enkelte advokatkollega,
- allmennheten, ettersom en fri og uavhengig profesjon som knyttes sammen gjennom respekten for de regler som profesjonen selv har utformet, er absolutt nødvendig for å kunne trygge menneskerettighetene overfor statsmakten og andre interesser i samfunnet.

1.2. De yrkesetiske reglenes karakter

1.2.1. Yrkesetiske regler skal, ved at den som reglene skal gjelde for, godtar dem på frivillig basis, sikre at advokaten på en tilfredsstillende måte ivaretar en oppgave som anses som fundamental i alle siviliserte samfunn. Dersom advokaten ikke overholder disse reglene, kan det få disiplinære følger.

1.2.2. Hver advokatorganisasjon har sine spesielle regler som skyldes egne tradisjoner. De er tilpasset profesjonens organisering og virksomhetsområde, og til rettslige og administrative prosedyrer og nasjonal lovgivning, i den enkelte medlemsstat. Det er verken mulig eller ønskelig å ta slike regler ut av sin sammenheng, eller å forsøke å gi dem generell anvendelse når de er av en slik karakter at dette er umulig.

De enkelte advokatorganisasjonenes spesielle regler bygger likevel på de samme verdier, og det viser seg i de fleste tilfeller at fundamentet er felles.

1.3. Reglernes formål

1.3.1. Den fortsatte integreringen av Den europeiske union og Det europeiske økonomiske samarbeidsområde og den økende virksomheten over landegrensene blant advokater i Det europeiske økonomiske samarbeidsområde har, i allmennhetens interesse, gjort det nødvendig å sette opp felles regler for alle advokater fra Det europeiske økonomiske samarbeidsområde som praktiserer over landegrensene, uansett hvilken advokatorganisasjon de tilhører. Disse reglene har spesielt som formål å redusere de problemer som oppstår som en følge av "dobbel deontologi", som omhandlet i artikkel 4 og artikkel 7 nr. 2 i direktiv 77/249/EØF og artikkel 6 og 7 i direktiv 98/5/EF.

1.3.2. De organisasjoner som representerer advokatyret gjennom CCBE, foreslår at reglene som er kodifisert nedenfor,

- på det nåværende tidspunkt anerkjennes som uttrykk for konsensus blant alle advokatorganisasjoner i Den europeiske union og Det europeiske økonomiske samarbeidsområde,
- snarest mulig vedtas som bindende regler, i samsvar med nasjonale prosedyrer eller EØS-prosedyrer, for virksomhet som drives over landegrensene av advokater i Den europeiske union og Det europeiske økonomiske samarbeidsområde,
- tas med i betraktningen ved all revisjon av nasjonale regler om yrkesetikk eller yrkesutøvelse med sikte på en gradvis harmonisering.

De ønsker videre at nasjonale regler om yrkesetikk eller yrkesutøvelse så langt som mulig fortolkes og anvendes på en måte som er forenlig med reglene i dette dokument.

Etter at reglene i dette dokument er vedtatt som bindende regler for advokaters virksomhet over landegrensene, vil hver advokat være forpliktet til å følge reglene i sin advokatorganisasjon, i den grad de er forenlige med reglene i dette dokument.

1.4. Personkrets

Disse regler skal gjelde for advokater som definert i direktiv 77/249/EØF og direktiv 98/5/EF, og for advokater i stater som er assosierte medlemmer og observatørmedlemmer i CCBE.

1.5. Materielt virkeområde

Med forbehold for arbeidet med en gradvis harmonisering av regler om yrkesetikk eller yrkesutøvelse som utelukkende gjelder internt i en medlemsstat, skal reglene nedenfor gjelde for virksomhet som drives over landegrensene av advokater i Den europeiske union og Det europeiske økonomiske samarbeidsområde. Med virksomhet over landegrensene menes:

- a) all kontakt i yrkessammenheng med advokater i andre medlemsstater enn advokatens egen,
- b) en advokats yrkesaktivitet i en annen medlemsstat enn advokatens egen, uansett om advokaten er fysisk til stede i den medlemsstaten eller ikke.

1.6. Definisjoner

I disse regler gjelder følgende definisjoner:

"Medlemsstat": en medlemsstat i Den europeiske union eller enhver annen stat hvis advokatyret omfattes av artikkel 1.4.

"Hjemstat": medlemsstaten der advokaten har ervervet retten til sin yrkestittel.

"Vertsstat": enhver annen medlemsstat der advokaten driver virksomhet over landegrensene.

"Kompetent myndighet": den eller de yrkesorganisasjoner eller myndigheter i den berørte medlemsstat som har ansvar for fastsettelse av yrkesetiske regler og for disiplinærtiltak overfor advokater.

"Direktiv 77/249/EØF": rådsdirektiv 77/249/EØF av 22. mars 1977 med henblikk på å lette den faktiske gjennomføring av advokaters adgang til å yte tjenester.

"Direktiv 98/5/EF": europaparlaments- og rådsdirektiv 98/5/EF av 16. februar 1998 om lettelse av adgangen til å utøve advokatur på permanent grunnlag i en annen medlemsstat enn staten der den faglige kvalifikasjonen er ervervet.

2. GENERELLE PRINSIPPER

2.1. Uavhengighet

2.1.1. De mange forpliktelser en advokat påtar seg, krever at advokaten er totalt uavhengig og fri for all annen påvirkning, særlig en slik påvirkning som kan følge av egne, personlige interesser eller press utenfra. En slik uavhengighet er like nødvendig for tilliten til rettsprosessen som dommerens upartiskhet. En advokat må derfor unngå at hans eller hennes uavhengighet på noen måte svekkes, og være nøye med ikke å gå på akkord med sine faglige standarder å tekkes klienten, retten eller tredjeparter.

2.1.2. Uavhengighet er nødvendig både i rettsvister og i andre juridiske spørsmål. Råd fra en advokat til en klient har ingen verdi dersom advokaten gir rådet bare for å tekkes andre, for å tjene egne, personlige interesser eller som en følge av press utenfra.

2.2. Tillit og personlig integritet

Det kan bare være et tillitsfullt forhold dersom advokatens personlige heder, ærlighet og integritet er hevet over tvil. Disse tradisjonelle dyder er for advokaten forpliktelser som følger med yrket.

2.3. Taushetsplikt

2.3.1 Det er helt fundamentalt i advokatens virke at advokatens klient kan gi ham eller henne opplysninger som klienten ikke ville gitt til andre, og at advokaten får disse og andre opplysninger fordi det eksisterer et tillitsforhold. Uten trygghet for fortrolig behandling, blir det ingen tillit. Fortrolighet er derfor en primær og grunnleggende rettighet og plikt for advokaten.

Advokatens taushetsplikt tjener rettspleiens og klientens interesse. Den har derfor krav på særlig beskyttelse fra statens side.

2.3.2. En advokat skal respektere at alle opplysninger han eller hun blir kjent med i forbindelse med sin yrkesutøvelse, må behandles fortrolig.

2.3.3. Taushetsplikten er ikke tidsbegrenset.

2.3.4. En advokat skal pålegge sine medarbeidere, og enhver annen som han eller hun engasjerer i forbindelse med advokatvirksomheten, å overholde taushetsplikten.

2.4. Respekt for reglene i andre advokatorganisasjoner

Ved virksomhet over landegrensene kan en advokat fra en annen medlemsstat ha plikt til å følge vertsstatens profesjonsregler. Advokater har plikt til å holde seg informert om hvilke regler som vil berøre dem i forbindelse med en bestemt virksomhet.

CCBEs medlemsorganisasjoner er forpliktet til å deponere sine yrkesetiske regler hos CCBEs sekretariat, slik at enhver advokat kan skaffe seg et eksemplar av gjeldende regler fra sekretariatet.

2.5. Uforenlige yrker

2.5.1. For at advokater skal kunne utføre sine oppgaver med nødvendig uavhengighet og på en måte som er forenlig med deres plikt til å delta i rettspleien, kan de få forbud mot å utøve visse yrker.

2.5.2. En advokat som representerer eller forsvarer en klient i rettergang eller overfor myndighetene i en vertsstat, skal følge de regler om uforenlige yrker som gjelder for advokater i vertsstaten.

2.5.3. En advokat som er etablert i en vertsstat der han eller hun ønsker å delta direkte i kommersiell eller annen virksomhet som ikke er knyttet til advokatvirksomheten, skal respektere de regler om forbudte eller uforenlige yrker som gjelder for advokater i den medlemsstaten.

2.6. Personlig markedsføring

2.6.1. En advokat har rett til å informere allmennheten om sine tjenester, forutsatt at informasjonen er korrekt og ikke villedende, og ikke medfører brudd på taushetsplikten og andre kjerneverdier i profesjonen.

2.6.2. En advokats personlige markedsføring i alle former for medier, slik som presse, radio, fjernsyn, elektronisk markedskommunikasjon eller på annen måte, er tillatt i den grad den er i samsvar med kravene i 2.6.1.

2.7. Klientens tarv

Med forbehold om at alle rettsregler og yrkesetiske regler blir nøye overholdt, har en advokat plikt til alltid å handle til klientens beste, og må sette klientens interesser foran sine egne eller andre advokaters interesser.

2.8. Begrensning av advokatens ansvar overfor klienten

I den grad det er tillatt etter loven i hjemstaten og vertsstaten, kan advokaten begrense sitt ansvar overfor klienten i samsvar med de profesjonsregler som gjelder for ham eller henne.

3. FORHOLDET TIL KLIENTER

3.1. Aksept og avslutning av oppdrag

3.1.1. En advokat skal ikke håndtere en sak for en part annet enn på oppdrag fra denne part. Advokaten kan imidlertid handle i en sak på oppdrag fra en annen advokat som representerer parten, eller etter å ha blitt oppnevnt av et kompetent organ.

Advokaten bør, så langt det med rimelighet er mulig, forsøke å få rede på identiteten, kompetansen og bemyndigelsen til den person eller det organ som gir ham eller henne oppdraget, når omstendighetene tilsier at identiteten, kompetansen og bemyndigelsen er usikker.

3.1.2. En advokat skal rådgi og representere sin klient raskt, samvittighetsfullt og påpasselig. Advokaten skal personlig påta seg ansvaret for at oppdraget blir utført, og skal holde klienten underrettet om utviklingen i den sak advokaten er betrodd.

3.1.3. En advokat skal ikke påta seg et oppdrag når advokaten vet, eller bør vite, at han eller hun mangler den nødvendige kompetanse, uten å samarbeide med en advokat som har denne kompetanse.

En advokat skal ikke ta imot et oppdrag dersom han eller hun ikke kan utføre oppdraget raskt på grunn av øvrig arbeidspress.

3.1.4. En advokat skal ikke utøve sin rett til å trekke seg fra en sak på en slik måte eller under slike omstendigheter at klienten kan bli ute av stand til å finne annen juridisk bistand tidsnok til ikke å bli skadelidende.

3.2. Interessekonflikt

3.2.1. En advokat kan ikke rådgi, representere eller handle på vegne av to eller flere klienter i samme sak dersom det er en interessekonflikt eller en betydelig fare for interessekonflikt dem imellom.

3.2.2. En advokat må si fra seg oppdraget for begge eller samtlige berørte klienter når det oppstår en interessekonflikt dem imellom, og også når det er fare for brudd på taushetsplikten eller når advokatens uavhengighet kan svekkes.

3.2.3. En advokat må også avstå fra å påta seg et oppdrag for en ny klient dersom det er fare for utlevering av fortrolige opplysninger som advokaten har fått fra en tidligere klient, eller dersom advokatens kjennskap til den tidligere klientens forhold ville gi den nye klienten en urettmessig fordel.

3.2.4. Når advokater driver virksomhet i fellesskap, gjelder 3.2.1 – 3.2.3 for fellesskapet og alle dets deltakere.

3.3. Pactum de Quota Litis

3.3.1. En advokat skal ikke ha rett til å fastsette sitt salær på grunnlag av en "pactum de quota litis".

3.3.2. Med "pactum de quota litis" menes en avtale mellom advokat og klient inngått før det endelige utfallet av en sak der klienten er part, om at klienten forplikter seg til å betale advokaten en andel av resultatet, uansett om dette er en pengesum eller et annet gode som klienten oppnår når saken er avgjort.

3.3.3. Med "pactum de quota litis" menes ikke en avtale om at salæret skal stå i forhold til verdien av en sak som advokaten har ansvar for, dersom dette er i samsvar med en offisielt godkjent salærtariff eller kontrolleres av den kompetente myndighet som advokaten er underlagt.

3.4. Salærberegning

Klienten skal få full redegjørelse om advokatens beregning av salær, som skal være rettferdig og rimelig, og være i samsvar med den lov og de profesjonsregler som gjelder for advokaten.

3.5. A konto-betaling

Dersom en advokat krever at salær og/eller utlegg skal betales a konto, bør betalingen ikke overstige et fornuftig overslag over salær og sannsynlige utlegg.

Ved manglende betaling kan advokaten trekke seg fra saken eller nekte å ta den, men alltid med forbehold for 3.1.4.

3.6. Salærdeling med andre enn advokater

3.6.1. En advokat kan ikke dele sitt salær med en person som ikke er advokat, unntatt når advokaten og den andre personen kan drive virksomhet i fellesskap etter den lov og de profesjonsregler som gjelder for advokaten.

3.6.2. Bestemmelsene i 3.6.1 er ikke til hinder for at en advokat kan betale godtgjøring, provisjon eller annet vederlag til arvingene etter en avdød advokat eller til en pensjonert advokat i forbindelse med overtakelse av den avdøde eller pensjonerte advokatens praksis.

3.7. Saksomkostninger og mulighet for fri sakførsel og rettshjelp

3.7.1. En advokat bør til enhver tid forsøke å oppnå den løsning av klientens tvist som er mest kostnadseffektiv, og gi klienten råd i rette tid om ønskeligheten av å søke forlik og/eller henvise tvisten til alternativ tvisteløsning.

3.7.2. En advokat skal opplyse klienten om muligheten for fri sakførsel og rettshjelp når det er aktuelt.

3.8. Klientmidler

3.8.1. En advokat som kommer i besittelse av midler på vegne av sin klient eller tredjepart (heretter kalt "klientmidler"), må sette disse midler inn på konto i bank eller tilsvarende institusjon som er undergitt tilsyn av offentlig myndighet (heretter kalt "klientkonto"). En klientkonto skal holdes atskilt fra advokatens øvrige kontoer. Alle klientmidler som tas imot av en advokat, skal settes inn på en slik konto med mindre eieren av midlene samtykker i at de håndteres på en annen måte.

3.8.2. Advokaten skal føre fullstendige og nøyaktige regnskaper som viser alle advokatens transaksjoner med klientmidler, og som skiller klientmidler fra andre midler som advokaten sitter med. Regnskapene oppbevares en viss tid i samsvar med nasjonale regler.

3.8.3. En klientkonto kan ikke stå i debet, unntatt under særlige omstendigheter der dette er uttrykkelig tillatt etter nasjonale regler, eller når det skyldes bankgebyrer som advokaten ikke har kontroll over. En slik konto kan uansett grunn ikke stilles som garanti eller benyttes som sikkerhet. En klientkonto skal ikke regnes mot eller slås sammen med noen annen bankkonto, og klientmidler på en klientkonto skal heller ikke være til rådighet for å kunne bestride advokatens gjeld til banken.

3.8.4. Klientmidler skal overføres til eierne så snart som mulig, eller på vilkår som de godkjenner.

3.8.5. Advokaten kan ikke overføre midler fra en klientkonto til advokatens egen konto som betaling av salær uten å underrette klienten skriftlig om dette.

3.8.6. Kompetente myndigheter i medlemsstatene skal ha rett til å kontrollere og undersøke alle dokumenter vedrørende klientmidler, men skal overholde gjeldende regler om taushetsplikt eller "legal professional privilege".

3.9. Ansvarsforsikring for advokaten

3.9.1. Advokater skal være ansvarsforsikret mot erstatningskrav som oppstår som en følge av deres advokatvirksomhet, i den grad det er rimelig ut fra arten og omfanget av den risiko som kan oppstå i forbindelse med denne virksomhet.

3.9.2. Om dette skulle vise seg å være umulig, må advokaten informere klienten om situasjonen og dens konsekvenser.

4. FORHOLDET TIL DOMSTOLENE

4.1. Atferdsregler i retten

En advokat som møter eller deltar i en sak for domstolen, må følge de atferdsregler som gjelder ved den domstolen.

4.2. Rettferdig rettergang

En advokat må alltid ta tilbørlig hensyn til kravet om en rettferdig rettergang.

4.3. Opptreden overfor retten

En advokat skal, samtidig som han eller hun utviser behørig respekt og høflighet overfor retten, forsvare klientens interesser ærlig og uten frykt, og uten å ta hensyn til egne interesser eller til konsekvenser for seg selv eller andre.

4.4. Uriktige eller villedende opplysninger

En advokat skal aldri med vitende og vilje gi retten uriktige eller villedende opplysninger.

4.5. Anvendelse på voldgiftsmenn m.m.

Reglene om advokatens forhold til domstolene gjelder også for advokatens forhold til voldgiftsmenn og alle andre personer som utøver en dommer- eller dommerliknende funksjon, om enn bare leilighetsvis.

5. FORHOLDET MELLOM ADVOKATER

5.1. God lagånd

5.1.1. En god lagånd forutsetter at advokater har et forhold seg imellom som bygger på tillit og samarbeid, til beste for klientene og med sikte på å unngå unødige tvister og annen atferd som kan skade profesjonens omdømme. Dette kan imidlertid aldri rettferdiggjøre at profesjonens interesser settes opp mot klientens.

5.1.2. En advokat bør anerkjenne alle andre advokater i medlemsstatene som yrkesbrødre og opptre redelig og høflig overfor dem.

5.2. Samarbeid mellom advokater fra forskjellige medlemsstater

5.2.1. En advokat som er blitt kontaktet av en kollega fra en annen medlemsstat, har plikt til å avstå fra å ta et oppdrag han eller hun ikke er kompetent til. I et slikt tilfelle bør advokaten være rede til å bistå kollegaen med å innhente den informasjon som er nødvendig for at han eller hun skal kunne gi oppdraget til en advokat som kan yte den etterspurte tjenesten.

5.2.2. Når en advokat fra en medlemsstat samarbeider med en advokat fra en annen medlemsstat, har de begge en generell plikt til å ta hensyn til eventuelle ulikheter mellom deres respektive rettssystemer og advokaters yrkesorganisasjoner, kompetanse og forpliktelser i de berørte medlemsstater.

5.3. Korrespondanse mellom advokater

5.3.1. Dersom en advokat har til hensikt å sende meddelelser til en advokat i en annen medlemsstat og ønsker at de skal behandles fortrolig eller "med forbehold", skal han eller hun gi klart uttrykk for dette før det første dokumentet oversendes.

5.3.2. Dersom den framtidige mottakeren er ute av stand til å sikre at meddelelsene behandles fortrolig eller "med forbehold", skal han eller hun umiddelbart underrette avsenderen om dette.

5.4. Henvisningshonorar

5.4.1. En advokat kan ikke kreve eller motta honorar, provisjon eller annet vederlag fra en annen advokat eller fra tredjepart for få henvist en klient til seg, eller for å bli anbefalt overfor en klient.

5.4.2. En advokat kan ikke betale honorar, provisjon eller annet vederlag til noen som godtgjøring for å få henvist en klient til seg.

5.5. Kommunikasjon med motpart

En advokat skal ikke henvende seg direkte om en bestemt sak eller et bestemt spørsmål til en person som han eller hun vet representeres eller rådgis i saken eller spørsmålet av en annen advokat, uten at den andre advokaten har samtykket (og skal holde den andre advokaten informert om alle henvendelser).

5.6. (Opphevet ved beslutning på plenumsrådet i Dublin 6. desember 2002)

5.7. Ansvar for honorarer

I yrkeskontakter mellom medlemmer av advokatorganisasjoner i forskjellige medlemsstater er en advokat som ikke begrenser seg til å anbefale en annen advokat eller introdusere den andre advokaten for klienten, men selv engasjerer en kollega i et bestemt anliggende eller søker råd hos en kollega, personlig forpliktet til å betale den utenlandske kollegaens honorar, omkostninger og utlegg, selv om klienten er insolvent. De berørte advokater kan imidlertid, når samarbeidet dem imellom innledes, bli enige om en egen ordning i dette spørsmålet. Dessuten kan den advokat som har

engasjert en annen, til enhver tid begrense sitt personlige ansvar til det beløp som utgjøres av honorar, kostnader og utlegg påløpt før den utenlandske advokaten ble meddelt hans eller hennes beslutning om å frasi seg ansvar for framtiden.

5.8. Etterutdanning

Advokater bør opprettholde og videreutvikle sine kunnskaper og ferdigheter i yrket, og i den forbindelse ta hensyn til profesjonens europeiske dimensjon.

5.9. Tvister mellom advokater i forskjellige medlemsstater

5.9.1. Dersom en advokat mener at en kollega i en annen medlemsstat har opptrådt i strid med god advokatskikk, skal advokaten påpeke dette overfor kollegaen.

5.9.2. Dersom en personlig tvist av yrkesmessig art oppstår mellom advokater i forskjellige medlemsstater, bør de om mulig først forsøke å løse den i minnelighet.

5.9.3. En advokat skal ikke innlede noen form for rettergang mot en kollega i en annen medlemsstat i de spørsmål som er nevnt i 5.9.1 eller 5.9.2, uten først å ha informert de advokatorganisasjoner som de tilhører, slik at begge de berørte advokatorganisasjoner får anledning til å bistå med å finne en løsning.

FORKLARENDE MEMORANDUM

Dette memorandumet er på anmodning fra CCBEs faste komité utarbeidet av CCBEs arbeidsgruppe for yrkesetiske regler, som var ansvarlig for utkastet til den første versjonen av reglene. Det tar sikte på å forklare reglenes opprinnelse, å belyse hvilke problemer de er ment å skulle løse, særlig i forbindelse med virksomhet over landegrensene, og å være til hjelp for kompetente myndigheter i medlemsstatene i forbindelse med reglenes anvendelse. Det er ikke bindende når det gjelder fortolkningen av reglene. Memorandumet ble vedtatt 28. oktober 1988 og ajourført i anledning CCBEs plenumsmøte 19. mai 2006. Det tar også hensyn til endringene i CCBEs vedtekter som ble formelt vedtatt på et ekstraordinært plenumsmøte 20. august 2007. Listen over profesjoner i merknaden til artikkel 1.4 vil kunne endres.

Reglene er opprinnelig utformet på fransk og engelsk. Oversettelser til andre språk i Fellesskapet er gjort i regi av de nasjonale delegasjonene.

Merknad til artikkel 1.1 – Advokatens oppgave i samfunnet

I Perugia-erklæringen, som ble vedtatt av CCBE i 1977, er de grunnleggende prinsippene for god advokatskikk i hele EF nedfelt. Bestemmelsene i artikkel 1.1 bekrefter på nytt Perugia-erklæringens formulering om advokatens oppgave i samfunnet, og den ligger til grunn for reglene om hvordan denne oppgaven skal utføres.

Merknad til artikkel 1.2 – De yrkesetiske reglenes karakter

Disse bestemmelsene gjengir i hovedsak redegjørelsen i Perugia-erklæringen om de yrkesetiske reglenes karakter, og om hvordan visse regler er lokalt forankret, men likevel er basert på felles verdier.

Merknad til artikkel 1.3 – Reglenes formål

Disse bestemmelsene presenterer utviklingen fra Perugia-erklæringens prinsipper og fram til regler for god advokatskikk som skal gjelde for advokater i hele EU, EØS og Det sveitsiske edsforbund, og for advokater i stater som er assosierte medlemmer og medlemmer med observatørstatus i CCBE, med særlig referanse til virksomhet over landegrensene (som er definert i artikkel 1.5). Bestemmelsene i artikkel 1.3.2 fastslår CCBEs intensjoner med reglenes materielle bestemmelser.

Merknad til artikkel 1.4 – Personkrets

Reglene skal gjelde for samtlige advokater etter definisjonen i direktivet om advokaters adgang til å yte tjenester fra 1977 og direktivet om etableringsadgang for advokater fra 1998, og for advokater i stater som er assosierte medlemmer og observatørmedlemmer i CCBE.

Dette omfatter advokater i de stater som senere har tiltrådt direktivene, og som har fått sitt navn tilføyd ved endring av direktivene. Reglene gjelder dermed for alle advokater som er representert i CCBE, enten det er som fullverdige medlemmer, assosierte medlemmer eller medlemmer med observatørstatus:

Albania	Avokat
Armenia	Pastaban
Belgia	avocat / advocaat / Rechtsanwalt,
Bulgaria	advokat,
Danmark	advokat,
Den tsjekkiske republikken	advokát,
Det forente kongerike	advocate, barrister, solicitor.
Estland	vandeadvokaat,
Finland	asianajaja / advokat,
Frankrike	avocat,
FYROMakedonia	advokat,
Georgia	Advokati / Advokatebi
Hellas	dikegóros,
Irland	barrister, solicitor,
Island	lögmaður,
Italia	avvocato,
Kroatia	odvjetnik,
Kypros	dikegóros,
Latvia	zvērīnāts advokāts,
Liechtenstein	Rechtsanwalt,
Litauen	advokatas,
Luxembourg	avocat / Rechtsanwalt,
Malta	avukat, prokuratur legali,
Moldova	Avocat
Montenegro	advokat,
Nederland	advocaat,
Norge	advokat,
Østerrike	Rechtsanwalt,
Polen	adwokat, radca prawny,
Portugal	advogado,
Romania	avocat,
Serbia	advokat,
Slovakia	advokát / advokátka,
Slovenia	odvetnik / odvetnica,
Spania	abogado / advocat / abokatu / avogado,
Sveits	Rechtsanwalt / Anwalt / Fürsprech / Fürsprecher / avocat / avvocato /advokat,
Sverige	advokat,
Tyrkia	avukat,
Tyskland	Rechtsanwalt,
Ukraina	advokat,
Ungarn	ügyvéd,

Det er et håp at reglene også kan godtas av advokatororganisasjonene i andre stater som ikke er medlemmer, i Europa og andre steder, slik at de gjennom hensiktsmessige overenskomster kan få anvendelse også mellom disse andre stater og medlemsstatene.

Merknad til artikkel 1.5 – Materielt virkeområde

Reglene får her direkte anvendelse bare på "virksomhet over landegrensene", slik dette er definert, som utøves av advokater i EU, EØS og Det sveitsiske edsforbund, og advokater i stater som er assosierte medlemmer og observatørmedlemmer i CCBE – se merknad til artikkel 1.4 og definisjonen av "medlemsstat" i artikkel 1.6. (Se også ovenfor om mulig fremtidig utvidelse til å omfatte advokater i andre stater). Definisjonen av virksomhet over landegrensene vil for eksempel kunne omfatte kontakt i stat A, også om et internrettslig spørsmål i stat A, mellom en advokat i stat A og en advokat i stat B, samt all virksomhet som en advokat fra stat A utøver i stat B, selv om den kun består i meddelelser som sendes fra stat A til stat B, men den vil ikke omfatte kontakt mellom advokater fra stat A i stat A om et spørsmål som oppstår i stat B, forutsatt at de ikke utøver noen yrkesaktivitet i stat B.

Merknad til artikkel 1.6 – Definisjoner

I denne bestemmelsen defineres en del uttrykk som benyttes i reglene: "medlemsstat", "hjemstat", "vertsstat", "kompetent myndighet", "direktiv 77/249/EØF" og "direktiv 98/5/EF". Uttrykket "der advokaten driver virksomhet over landegrensene" bør forstås i lys av definisjonen for "virksomhet over landegrensene" i artikkel 1.5.

Merknad til artikkel 2.1 – Uavhengighet

Denne bestemmelsen stadfester i hovedsak det generelle prinsippet i Perugia-erklæringen.

Merknad til artikkel 2.2 – Tillit og personlig integritet

Også denne bestemmelsen gjentar et generelt prinsipp i Perugia-erklæringen.

Merknad til artikkel 2.3 – Taushetsplikt

Denne bestemmelsen gjentar først, i artikkel 2.3.1, de generelle prinsippene som er nedfelt i Perugia-erklæringen og anerkjent av EF-domstolen i AM&S-saken (157/79). Deretter utvikles disse i artikkel 2.3.2 – 2.3.4 til en særlig regel om taushetsplikt og fortrolig behandling. Artikkel 2.3.2 inneholder den grunnleggende bestemmelsen. Artikkel 2.3.3 fastslår at forpliktelsen består også når advokaten ikke lenger representerer klienten. Artikkel 2.3.4 fastslår at advokaten ikke bare er forpliktet selv, men også må kreve at alle medarbeidere og ansatte i advokatpraksisen gjør det samme.

Merknad til artikkel 2.4 – Respekt for reglene i andre advokatorganisasjoner

Artikkel 4 i direktivet om advokaters adgang til å yte tjenester har disse bestemmelsene om hvilke regler som skal overholdes av en advokat fra en medlemsstat som leilighetsvis eller på midlertidig basis yter tjenester i en annen medlemsstat i henhold til artikkel 49 i den konsoliderte EF-traktaten:

- a) Virksomhet i forbindelse med å representere en klient ved rettergang eller overfor offentlige myndigheter skal utøves i hver vertsstat på de vilkår som er fastsatt for advokater som er etablert i denne stat, med unntak av vilkår om bosted eller registrering hos en yrkesorganisasjon i staten,
- b) Under utøvelsen av slik virksomhet skal advokaten overholde de faglige regler som gjelder i vertsstaten, uten at advokatens forpliktelser i seneste oppholdsstat berøres,
- c) Dersom slik virksomhet utøves i Det forente kongerike, betyr "de faglige regler som gjelder i vertsstaten", de faglige regler som gjelder for "solicitors", dersom slik virksomhet ikke er forbeholdt "barristers" eller "advocates". I motsatt fall skal de faglige regler som gjelder for sistnevnte, anvendes. "Barristers" fra Irland skal imidlertid alltid være undergitt de faglige regler som gjelder for "barristers" eller "advocates" i Det forente kongerike. Dersom slik virksomhet utøves i Irland, betyr "de faglige regler som gjelder i vertsstaten", de faglige regler som gjelder for "barristers" for så vidt de angår den muntlige saksfremstilling for retten. I alle andre tilfeller skal de faglige regler som gjelder for "solicitors", anvendes. "Barristers" og "advocates" fra Det forente kongerike skal imidlertid alltid være undergitt de faglige regler som gjelder for "barristers" i Irland, og
- d) Ved utøvelse av annen virksomhet enn den som er nevnt i bokstav a) over, skal advokaten være undergitt de vilkår og faglige regler som gjelder i seneste oppholdsstat unntatt der annet følger av de bestemmelser, uansett grunnlag, som gjelder for utøvelse av yrket i vertsstaten, særlig regler om uforenlighet mellom utøvelse av advokatvirksomhet og annen virksomhet i denne stat, taushetsplikt, forholdet til andre advokater, forbud mot at samme advokat bistår parter med motstridende interesser, samt annonsering. Disse regler kommer til anvendelse

bare i den utstrekning de kan overholdes av en advokat som ikke er etablert i vertsstaten, og bare i det omfang kravet om overholdelse er objektivt begrunnet for å sikre korrekt utøvelse av advokatvirksomheten, standens omdømme og overholdelse av reglene om uforenlighet.

Direktivet om etableringsadgang for advokater har disse bestemmelsene om hvilke regler som skal overholdes av en advokat fra en medlemsstat som praktiserer på permanent basis i en annen medlemsstat i henhold til artikkel 23 i den konsoliderte EF-traktaten:

- a) Uavhengig av hvilke yrkesetiske regler vedkommende er underlagt i sin hjemstat, skal en advokat som praktiserer under hjemstatens yrkestittel, være underlagt de samme yrkesetiske regler som advokater som praktiserer under den aktuelle yrkestittelen i vertsstaten med hensyn til all virksomhet advokaten driver på statens territorium (artikkel 6.1),
- b) Vertsstaten kan kreve at en advokat som praktiserer under hjemstatens yrkestittel, enten tegner en yrkesansvarsforsikring eller melder seg inn i et garantifond for yrket i samsvar med de regler som vertsstaten fastsetter for yrkesvirksomhet som utøves på dens territorium. En advokat som praktiserer under hjemstatens yrkestittel, skal likevel være fritatt for dette kravet dersom advokaten kan bevise at han eller hun er dekket av en forsikring tegnet eller en garanti gitt i samsvar med reglene i hjemstaten, i den utstrekning slik forsikring eller garanti er likeverdig med hensyn til dekningsvilkår og -omfang. Dersom forsikringen eller garantien er bare delvis likeverdig, kan vedkommende myndighet i vertsstaten kreve at det tegnes en tilleggsforsikring eller gis en tilleggsgaranti for å dekke de elementer som ikke allerede er dekket av forsikringen eller garantien etter reglene i hjemstaten (artikkel 6.3), og
- c) En advokat som er registrert i en vertsstat under hjemstatens yrkestittel, kan drive advokatvirksomhet som lønnstaker ansatt hos en annen advokat, i en advokatgruppe eller -firma, eller i et offentlig eller privat foretak i den utstrekning vertsstaten tillater dette for advokater registrert under yrkestittelen som brukes i vedkommende stat (artikkel 8).

I tilfeller som ikke omfattes av et av disse direktivene, eller krav som kommer i tillegg til disse direktivene, er en advokats plikt etter fellesskapsretten til å overholde reglene i andre advokatorganisasjoner et spørsmål om fortolkning av relevante bestemmelser, som for eksempel direktivet om elektronisk handel (2000/31/EF). En hovedhensikt med reglene er å minimere, og om mulig helt og holdent eliminere, de problemer som kan oppstå som følge av "dobbelt deontologi", dvs. anvendelsen av mer enn ett sett med potensielt motstridende nasjonale regler i en bestemt situasjon (se artikkel 1.3.1).

Merknad til artikkel 2.5 – Uforenlige yrker

Det er ulikheter både mellom medlemsstatene og i den enkelte medlemsstat med hensyn til i hvilken utstrekning advokater tillates å utøve et annet yrke, for eksempel å drive forretningsvirksomhet. Det generelle formålet med å nekte en advokat en slik mulighet, er å verne advokaten mot påvirkning som kan svekke hans eller hennes uavhengighet eller rolle i rettspleien. Forskjellene mellom disse reglene speiler ulike lokale forutsetninger, ulike oppfatninger om hva som er advokatens oppgave og ulike teknikker for regelutforming. For eksempel er det i enkelte tilfeller et totalforbud mot å ha visse navngitte yrker, mens det i andre tilfeller er generelt tillatt å ha andre yrker, forutsatt at det treffes særlige tiltak for å sikre advokatens uavhengighet.

Artikkel 2.5.2 og 2.5.3 har bestemmelser om ulike omstendigheter der en advokat fra en medlemsstat driver virksomhet over landegrensene (som definert i artikkel 1.5) i en vertsstat, men ikke er medlem av en advokatorganisasjon i vertsstaten.

Artikkel 2.5.2 fastsetter at vertsstatens regler om uforenlige yrker skal overholdes fullt ut av en advokat som opptrer i nasjonal rett eller overfor nasjonale offentlige myndigheter i vertsstaten. Dette gjelder uansett om advokaten er etablert i vertsstaten eller ikke.

Artikkel 2.5.3 fastsetter på den annen side "respekt" for vertsstatens regler om forbudte eller uforenlige yrker i andre tilfeller, men bare når den advokat som er etablert i vertsstaten, ønsker å delta direkte i kommersiell eller annen virksomhet som ikke er knyttet til advokatvirksomheten.

Merknad til artikkel 2.6 – Personlig markedsføring

Uttrykket "personlig markedsføring" omfatter markedsføring av advokatfirmaer og den enkelte advokat, til forskjell fra felles markedsføring som advokatorganisasjonene organiserer for medlemmene som helhet. Reglene om advokaters personlige markedsføring varierer betraktelig medlemsstatene imellom. Det framgår klart av artikkel 2.6 at det ikke finnes noen generell innvending mot personlig markedsføring i virksomhet over landegrensene. Imidlertid er advokater ikke desto mindre undergitt forbud eller restriksjoner i hjemstatens profesjonsregler, og en advokat vil fremdeles være undergitt forbud eller restriksjoner i vertsstatens regler når de er bindende for advokaten i henhold til direktivet om advokaters adgang til å yte tjenester eller direktivet om etableringsadgang for advokater.

Merknad til artikkel 2.7 – Klientens tarv

Denne bestemmelsen understreker det generelle prinsippet om at advokaten alltid må sette klientens interesse foran sine egne eller andre advokaters interesser.

Merknad til artikkel 2.8 – Begrensning av advokatens ansvar overfor klienten

Det framgår klart av denne bestemmelsen at det ikke finnes noen generell innvending mot at en advokat begrenser sitt ansvar overfor sin klient innenfor rammen av en praksis over landegrensene, enten på kontrakt eller ved hjelp av et aksjeselskap, et kommandittselskap eller liknende. Det påpekes imidlertid at dette bare kan komme på tale når relevant lov og relevante yrkesetiske regler tillater det – og i en rekke rettssystemer er en slik ansvarsbegrensning forbudt eller innskrenket i henhold til lov eller profesjonsregler.

Merknad til artikkel 3.1 – Aksept og avslutning av oppdrag

Bestemmelsene i artikkel 3.1.1 skal sikre at det etableres og opprettholdes et forhold mellom advokat og klient, og at advokaten faktisk får oppdraget fra klienten, selv om det formidles av en mellommann med behørig fullmakt. Det er advokatens ansvar å forvise seg om mellommannens fullmakt og om klientens ønsker.

Artikkel 3.1.2 handler om hvordan advokaten bør utføre sine oppgaver. Bestemmelsen om at advokaten personlig skal påta seg ansvaret for at oppdraget blir utført, betyr at advokaten ikke kan unndra seg dette ansvaret ved å delegerer det til andre. Dette er ikke til hinder for at advokaten kan søke å begrense sitt rettslige ansvar i den utstrekning det er tillatt etter gjeldende lov eller profesjonsregler – se artikkel 2.8.

Artikkel 3.1.3 fastslår et prinsipp som er spesielt relevant i forbindelse med virksomhet over landegrensene, for eksempel når en advokat blir bedt om å håndtere en sak på vegne av en advokat eller klient fra en annen stat som kan være ukjent med relevant lov og praksis, eller når en advokat blir bedt om å håndtere en sak som hører under loven i en annen stat, som han eller hun er ukjent med.

En advokat har generelt sett rett til å si nei til et oppdrag i utgangspunktet, men artikkel 3.1.4 fastslår at når oppdraget først er akseptert, er advokaten forpliktet til å ikke trekke seg uten å sikre at klientens interesser er ivaretatt.

Merknad til artikkel 3.2 – Interessekonflikt

Bestemmelsene i artikkel 3.2.1 er ikke til hinder for at en advokat kan representere to eller flere klienter i samme sak, forutsatt at de ikke faktisk har motstridende interesser, og at det ikke er noen alvorlig fare for at slik interessekonflikt kan oppstå. Når en advokat allerede representerer to eller flere klienter på denne måten og det senere oppstår en interessekonflikt mellom disse klientene, eller en

fare for brudd på taushetsplikten eller andre omstendigheter der advokatens uavhengighet kan svekkes, må advokaten frasi seg oppdraget for begge eller samtlige klienter.

Det kan likevel finnes situasjoner der det oppstår uenighet mellom to eller flere klienter som representeres av en og samme advokat, og der det kan være hensiktsmessig at advokaten forsøker å opptre som megler. I slike tilfeller må advokaten bruke eget skjønn for å avgjøre om det foreligger en interessekonflikt dem imellom som er slik at advokaten må si fra seg oppdraget. Om det ikke er tilfellet, kan advokaten vurdere om det kan være hensiktsmessig å forklare situasjonen for klientene, innhente deres samtykke og forsøke å megle for å løse uenigheten dem imellom, og først dersom forsøket på megling ikke fører fram, si fra seg oppdraget for samtlige berørte klienter.

Artikkel 3.2.4 utvider bestemmelsene over til å omfatte advokater som driver virksomhet i fellesskap. For eksempel bør et advokatfirma si fra seg et oppdrag når det er en interessekonflikt mellom to av firmaets klienter, selv om klientene representeres av ulike advokater i firmaet. Imidlertid er det, som et unntak, i den samarbeidsform mellom engelske "barristers" som kalles "chambers", der advokatene representerer sine klienter hver for seg, mulig for ulike advokater i fellesskapet å representere klienter med motstridende interesser.

Merknad til artikkel 3.3 – Pactum de Quota Litis

Disse bestemmelsene speiler en felles holdning i alle medlemsstater om at en uregulert avtale om resultatavhengig salær (pactum de quota litis) er i strid med en god rettspleie fordi det oppmuntrer til spekulativ prosessføring og vil kunne misbrukes. Bestemmelsene er imidlertid ikke ment å skulle hindre at det opprettholdes eller innføres avtaler om at advokatens salær skal stå i forhold til resultatet eller betales bare om saken får et heldig utfall, forutsatt at slike avtaler er undergitt tilfredsstillende regulering og kontroll for å beskytte klienten og en god rettspleie.

Merknad til artikkel 3.4 – Salærberegning

Artikkel 3.4 har tre krav: en generell norm om redegjørelse til klienten om advokatens salær, et krav om at salæret må være rettfærdig og rimelig, og et krav om samsvar med gjeldende lov og profesjonsregler.

I mange medlemsstater finnes det mekanismer som regulerer advokaters salær i henhold til nasjonal lovgivning eller nasjonale yrkesetiske regler, enten ved henvisning til advokatorganisasjonenes avgjørelsesmyndighet eller på annen måte. I situasjoner der direktivet om etableringsadgang for advokater får anvendelse, slik at advokaten er undergitt både vertsstatens og hjemstatens regler, kan det være at beregningsgrunnlaget må være i samsvar med begge regelsett.

Merknad til artikkel 3.5 – A konto-betaling

Artikkel 3.5 forutsetter at en advokat kan kreve a konto-betaling for sitt salær og/eller utlegg, men setter en grense ved å vise til at det skal gis et fornuftig overslag. Se også merknad til artikkel 3.1.4 om retten til å trekke seg.

Merknad til artikkel 3.6 – Salærdeling med andre enn advokater

I enkelte medlemsstater kan advokater praktisere i fellesskap med utøvere av visse andre, godkjente yrker, uansett om dette er juridiske yrker eller ikke. Bestemmelsene i artikkel 3.6.1 er ikke ment å skulle hindre salærdeling innenfor et slikt godkjent fellesskap. Bestemmelsene er heller ikke til hinder for at advokater som er undergitt disse regler (se merknad til artikkel 1.4 over), deler salær med andre "advokater", for eksempel advokater fra ikke-medlemsstater eller utøvere av andre juridiske yrker i medlemsstatene, som for eksempel notarar.

Merknad til artikkel 3.7 – Saksomkostninger og mulighet for fri sakførsel og rettshjelp

Artikkel 3.7.1 understreker at det er viktig å forsøke å løse tvister på en måte som er kostnadseffektiv for klienten, herunder å gi råd om et eventuelt forlik eller foreslå at tvisten henvises til en eller annen form for alternativ tvisteløsning.

Artikkel 3.7.2 krever at advokaten opplyser klienten om eventuelle muligheter for fri sakførsel og rettshjelp. Medlemsstatene har svært forskjellige bestemmelser om muligheten for fri sakførsel og rettshjelp. I virksomhet over landegrensene bør en advokat ikke glemme at bestemmelser om fri sakførsel og rettshjelp i et nasjonalt lovverk som advokaten ikke er kjent med, muligens kan gjelde.

Merknad til artikkel 3.8 – Klientmidler

Bestemmelsene i artikkel 3.8 speiler anbefalingen som ble vedtatt av CCBE i Brussel i november 1985, om nødvendigheten av å innføre og håndheve minstebestemmelser om korrekt kontroll og rådighet over klientmidler som advokater sitter med i Fellesskapet. Artikkel 3.8 fastsetter minstebestemmelser som skal overholdes, uten noen detaljert inngripen i nasjonale systemer som har en mer omfattende eller en skjerpet beskyttelse av klientmidler.

En advokat som sitter med klientmidler skal, også i forbindelse med virksomhet over landegrensene, overholde de regler som er fastsatt av advokatorganisasjonen i hjemlandet. Advokaten må være oppmerksom på hvilke spørsmål som oppstår når reglene i mer enn én medlemsstat kan få anvendelse, særlig når advokaten er etablert i en vertsstat i henhold til direktivet om etableringsadgang for advokater.

Merknad til artikkel 3.9 – Ansvarsforsikring for advokaten

Artikkel 3.9.1 speiler en anbefaling, også den vedtatt av CCBE i Brussel i november 1985, om nødvendigheten av at alle advokater i Fellesskapet forsikres mot risiko i anledning krav mot dem for yrkesmessig uaktsomhet. Artikkel 3.9.2 omhandler en situasjon der det ikke er mulig å få forsikring på det grunnlag som er angitt i artikkel 3.9.1.

Merknad til artikkel 4.1 – Atferdsregler i retten

Denne bestemmelsen anvender prinsippet om at en advokat er forpliktet til å følge reglene ved domstolen der han eller hun praktiserer eller møter.

Merknad til artikkel 4.2 – Rettferdig rettergang

Denne bestemmelsen anvender det generelle prinsippet om at en advokat ikke må forsøke å skaffe seg en urettmessig fordel framfor sin motpart i kontradiktorisk rettergang. Advokaten må for eksempel ikke ta kontakt med dommeren uten først å informere motpartens advokat, eller legge bevis, notater eller dokumenter fram for dommeren uten å overbringe dette til den andre sidens advokat i god tid, med mindre dette er tillatt i henhold til de relevante prosedyreregler. I den grad det ikke er forbudt ved lov, må en advokat ikke røpe eller legge fram for domstolen et forlikstilbud i saken fra den annen part eller dennes advokat uten uttrykkelig samtykke fra den annen parts advokat. Se også merknad til artikkel 4.5 under.

Merknad til artikkel 4.3 – Opptreden overfor retten

Denne bestemmelsen speiler den nødvendige balansen mellom respekt for retten og loven på den ene siden og ivaretagelsen av klientens tarv på den andre siden.

Merknad til artikkel 4.4 – Uriktige eller villedende opplysninger

Denne bestemmelsen anvender prinsippet om at advokaten aldri må villede retten med vitende og vilje. Dette er nødvendig av hensyn til tilliten mellom dommer og advokat.

Merknad til artikkel 4.5 – Anvendelse på voldgiftsmenn m.m.

Denne bestemmelsen utvider de foregående bestemmelsene om domstolene til å omfatte andre organer som utøver en dommer- eller dommerliknende funksjon.

Merknad til artikkel 5.1 – God lagånd

Disse bestemmelsene, som bygger på formuleringer i i Perugia-erklæringen, understreker at det er i allmennhetens interesse at advokater har et forhold seg imellom som bygger på tillit og samarbeid. Denne regelen kan imidlertid ikke rettferdiggjøre at profesjonens interesser settes opp mot hensynet til hva som er rett, eller klientenes interesser (se også merknad til artikkel 2.7).

Merknad til artikkel 5.2 – Samarbeid mellom advokater fra forskjellige medlemsstater

Denne bestemmelsen utvikler også et prinsipp i Perugia-erklæringen som tar sikte på å unngå misforståelser i forholdet mellom advokater fra forskjellige medlemsstater.

Merknad til artikkel 5.3 – Korrespondanse mellom advokater

I visse medlemsstater anses meddelelser mellom advokater (skriftlige eller muntlige) normalt som fortrolige. Dette innebærer at innholdet i disse meddelelsene ikke kan røpes for andre, at de vanligvis ikke kan bringes videre til advokatens klienter, og at de uansett ikke kan brukes i retten. I andre medlemsstater er meddelelser ikke fortrolige med mindre de er merket "fortrolig".

I andre medlemsstater igjen, må advokaten holde klienten fullt ut informert om alle relevante meddelelser fra en kollega som representerer en annen part, og dersom et brev er merket "fortrolig", innebærer dette bare at innholdet er forbeholdt advokaten som mottar brevet og hans eller hennes klient, og ikke skal misbrukes av tredjeparter.

I enkelte stater bør en advokat som vil tilkjennegi at et brev sendes i et forsøk på å løse en tvist, og ikke kan brukes i retten, merke brevet med ordene "med forbehold".

Disse viktige nasjonale forskjellene er opphav til mange misforståelser. Advokater må derfor være ytterst forsiktige når de korresponderer over landegrensene. Om en advokat ønsker å sende et brev til en kollega i en annen medlemsstat og vil at det skal holdes fortrolig mellom advokatene, eller at det skal være "med forbehold", bør advokaten først forhøre seg om brevet kan mottas på slike vilkår. En advokat som ønsker at en meddelelse skal mottas på slike vilkår, må gi klart uttrykk for dette i meddelelsen eller i et følgebrev.

En advokat som er den tiltenkte mottakeren av en slik meddelelse, men som ikke har mulighet for å respektere eller sikre respekt for vilkårene for oversendelse, må umiddelbart underrette avsenderen om dette, slik at meddelelsen ikke blir sendt. Dersom meddelelsen allerede er mottatt, må mottakeren returnere det til avsenderen uten å røpe innholdet eller nevne det på noen måte; dersom mottakerens nasjonale lovgivning hindrer mottakeren i å oppfylle dette kravet, må han eller hun umiddelbart underrette avsenderen om dette.

Merknad til artikkel 5.4 – Henvisningshonorar

Denne bestemmelsen speiler prinsippet om at advokaten ikke bør betale eller ta betalt for ren klienthenvisning, noe som ville innebære en fare for å innskrenke klientens frie valg av advokat, eller av klientens interesse av å bli henvist til den som kan tilby den beste tilgjengelige tjenesten. Dette er ikke til hinder for avtaler om salærdeling mellom advokater på et tilbørlig grunnlag (se også merknad til artikkel 3.6 over).

I enkelte medlemsstater er det i visse tilfeller tillatt for advokater å motta og bibeholde provisjon, forutsatt at: a) klientens beste er ivaretatt, b) klienten er fullt ut informert om dette, og c) klienten har samtykket i at provisjonen bibeholdes. I slike tilfeller utgjør advokatens bibehold av provisjon en del av advokatens godtgjøring for tjenester levert til klienten, og omfattes ikke av forbudet mot henvisningshonorar, som skal hindre at advokater har skjult fortjeneste.

Merknad til artikkel 5.5 – Kommunikasjon med motpart

Denne bestemmelsen speiler et allment godtatt prinsipp, og tar sikte på både å fremme smidig kommunikasjon mellom advokater og å hindre ethvert forsøk på å utnytte en annen advokats klient.

Merknad til artikkel 5.6 – Skifte av advokat

Artikkel 5.6 omhandlet skifte av advokat. Den ble tatt ut 6. desember 2002.

Merknad til artikkel 5.7 – Ansvar for honorarer

Disse bestemmelsene gjentar i hovedsak bestemmelsene i Perugia-erklæringen. Ettersom misforståelser om ansvar for ubetalt honorar er en vanlig årsak til uenighet mellom advokater fra forskjellige medlemsstater, er det viktig at en advokat som ønsker å frasi seg eller begrense sin personlige forpliktelse til å være ansvarlig for en utenlandsk kollegas honorar, allerede fra begynnelsen inngår en klar avtale om dette.

Merknad til artikkel 5.8 – Etterutdanning

Å holde seg à jour med rettsutviklingen er en yrkesplikt. Det er særlig viktig at advokater er oppmerksomme på EU-rettens stadig større innvirkning på deres virksomhetsområde.

Merknad til artikkel 5.9 – Tvister mellom advokater i forskjellige medlemsstater

En advokat har rett til å anvende rettslige eller andre midler som han eller hun er berettiget til, mot en kollega i en annen medlemsstat. Når det dreier seg om et brudd på en yrkesetisk regel eller en tvist av yrkesmessig art, er det likevel ønskelig at mulighetene for minnelig ordning uttømmes, om nødvendig med bistand fra de berørte advokatororganisasjoner, før slike midler anvendes.